بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی
حیزبی دێموکڕاتی کوردستان

(پەسندکراوی کۆنگرەی پازدەیەم)

٢ تا ٨ی جۆزەردانی ١٣٩٠

٢٣ تا ٢٩ی مای ٢٠١١

بەرنامەی
حیزبی دێموکڕاتی کوردستان

پەسندکراوی کۆنگرەی پازدەیەم

٢ تا ٨ی جۆزەردانی ١٣٩٠

٢٣ تا ٢٩ی مای ٢٠١١

---

www.kurdistanukurd.com

پێشەکی

ڕەوتی پێکهێنانی دەوڵەت - نەتەوەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەدوای شەڕی یەکەمی جیهانی دا، ئەو ئیمکانەی بە کورد نەدا تا ئەو نەتەوە دێرینەی ناوچەکەش ببێتە خاوەن دەوڵەتی سەربەخۆ. ڕێکخراو نەبوونی وشیاریی نەتەوەیی کورد لە ئاستی پێویستدا لە سەرەتای سەدەی بیستەم دا لە لایەکو دەستتێوەردانی نادادپەروەرانەی زلهێزەکانی ئەو سەردەمە لە کاروباری ناوچەکەی ئێمەدا لە لایەکی دیکەوە، بوون بە هۆی بێبەشکرانی نەتەوەی کورد لە دەوڵەتی سەربەخۆی خۆی. ئەم بارودۆخە بوو بەهۆی دارشتنی سنووری دەوڵەت-نەتەوە تازەپێکهاتووەکانی ناوچەکە بە قازانجی چەند نەتەوەیەکو لەسەر حیسابی دووبارە دابەشکردنەوەی کوردستانو حاشا کردن لە پێناسی نەتەوەیی کوردو مافی بەشداربوونی ئەم نەتەوەیە لە دەسەڵاتی سیاسی دا. هەر ئەو غەدرە مێژووییەش بوو بە سەرەتای دەورەیەکی نوێی خوێناویو پڕتێچوو لە خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووس دا.

هەرچەند پلانی سڕینەوەی سیستماتیکی پێناسی نەتەوەیی کورد لە ئێرانیش دا، بەشێکی جیانەکراو لە پرۆژەی سەقامگیرکردنی "دەوڵەت-نەتەوەی ئێرانی" بە هاتنە سەرکاری ڕەزاشای پەهلەوی بووە، بەڵام هەموو ئەو هەوڵانە نەیان توانیوە ڕێ لە ڕەوتی سروشتیی گەشەسەندنی مێژوویی کەسایەتیی نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بگرن. ناسیۆنالیزمی مۆدێڕنی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش، کە بەشێوەیەکی شایانی تێگەیشتن لە لایەکەوە بەرهەمی پێگەیشتنە بابەتییەکانی کۆمەڵگەی کوردیو لە لایەکی

www.kurdistanukurd.com

دیکەشەوە بەرهەمی خەباتی نەتەوەیی بژاردەی رووناکبیری کورد بوو، لەرێی پێکهێنانی کۆمەڵەی "ژ.ک" وە لە ساڵی١٣٢١ی هەتاوی (١٩٤٢ی زایینی)دا شێوازی رێکخراوەیی بەخۆیەوە گرت. پێناسەی کۆمەڵەی "ژ.ک" بنچینەی لە سەر بەرزبوونەوەی بیری نەتەوەییو رزگاریی کورد لە هەموو کوردستانو دامەزرانی دەوڵەتی نەتەوەیی بۆ کورد بوو. ژ.ک لە پاش ٣ ساڵ، بە هۆی بەرینبوونەوەی مەودای چالاکیو لە سەروبەندی پێکهاتنی زەمینە بۆ پێکهێنانی دەسەڵاتێکی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستان کە هەموو چینو توێژەکانی ئەو سەردەمەی کۆمەڵگەی کوردەواری لە ڕیزەکانی خۆی دا جێ بکاتەوە، جێگای خۆی دا بە حیزبی دیموکراتی کوردستان. بەم پێیە، حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی بەرامبەر بە ١٦ی ئووتی١٩٤٥ی زایینی دا بە رێبەرایەتیی پێشەوا قازی محەممەد، دامەزرا.

دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە سەر بناخەی کۆمەڵەی "ژ.ک". بە نوختە گۆڕانێکی گرینگ لە مێژووی گەلی کورددا و بە سەرەتای قۆناخێکی نوێ لە خەباتی نەتەوەکەمان دەژمێردرێ. بە ڕێبەرایەتیی ئەم حیزبە بوو کە گەلی کورد بۆ یەکەم جار لە مێژووی خۆی دا توانی کۆماری کوردستان لە بەشێکی کوردستاندا پێک بهێنێ. کۆماری کوردستان بۆ یەکەم جار ستاتووی دەسەڵاتی کوردیی بە شێوەیەکی مودێرنو بە نێوەرۆکێکی دیموکراتیکەوە، نیشان دا. هەرچەند کۆماری کوردستان پاش ١١ مانگ دەسەڵاتداریی دیموکراتیک، بەهۆی هێرشی دەسەڵاتی پاشایەتیی ئەو سەردەمەی ئێرانەوە جوانەمەرگ کرا، بەڵام ئەزموونی دیموکراتیکی دەسەڵاتداری لە کۆماری کوردستان دا، بە لاپەڕەیەکی زێڕینی مێژووی خەباتی سیاسیی گەلی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی مافە نەتەوەییو دیموکراتیکەکانی دا دێتە ئەژمار. جەوهەری دیموکراتیکی دەسەڵاتداری لەو کۆمارەدا کە لەجێدا بنەمای لەسەر ئەسڵی رێزگرتن لە ئیرادەی خەڵکی کوردستان لەلایەکو هەوڵدان لە پێناوی پێکەوەژیانێکی تێکەڵ بە هاوڕێزی لەگەڵ نەتەوەکانی دراوسێی لەلایەکی دیکە

www.kurdistanukurd.com

دانرابوو، نەک هەر لە ئاستی کوردستانو ئێرانی ئەو سەردەمەدا، بەلکوو هەم ئەوساو هەم ئێستا لە هەموو رۆژهەلاتی نێوەراست دا بە رووداوێکی گرنگ دادەنراو دادەنرێ. هەرچەند پێشەوا قازی محەممەدو بەشێکی دیکە لە رێبەرانی حیزبو کۆمار لە پێناوی خەباتی رزگاریخوازانەیان دا بە فەرمانی رێژیمی پاشایەتیی ئێران لە سێدارە دران، بەلام ئەزموونی دیموکراتیکو پێشکەوتنخوازانەی کۆماری کوردستان هەروا رێنیشاندەری نەوە لە دوای نەوەی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کورد بووەو دەبێ.

لەگەڵ ئەوەی رووخانی کۆماری کوردستان زەبرێکی گەورە بوو کە لە پەیکەری حیزبی دیموکراتی کوردستان درا، تێکۆشەرانی ئەم حیزبە لە ماوەیەکی بە نیسبەت کورت دا خۆیان رێک خستەوەو خەباتی رزگاریخوازانەی نەتەوەییان دەست پێکردەوە. حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ماوەی زیاتر لە ٦٥ ساڵ تەمەنی خۆیدا زۆر فەسڵی زێڕینی لە مێژووی نەتەوەی کورددا تۆمار کردوون، زۆر سەرکەوتنی گەورەی بە دەست هێناونو تووشی نوشوستیو تێشکانیش بووە.

بێجگە لە دامەزراندنی کۆماری کوردستان کە لووتکەی سەرکەوتنی ئەم حیزبەو بە گشتی بزووتنەوەی رزگاریخوازیی کورد بوو، ئەم حیزبە بزووتنەوەی پرشکۆی سالانی ٤٧ ـ ١٣٤٦ی بەرپا کردوە، چەند جار لە ململانەی هەڵبژاردن دا خۆی تاقی کردۆتەوەو هەموو جارێ سەرکەوتنی بەدەست هێناوەو سەرەنجام بۆ ماوەی پتر لە سێ دەیە خەباتێکی قارەمانانەی بە دژی دیکتاتۆریو سەرەڕۆیی کۆماری ئیسلامی بەڕێوە بردوە.

ئەم حیزبە هەر لەو کاتەدا رووخانی کۆماری کوردستانو تێک شکانی راپەڕینی چەکدارانەی ٤٧ ـ ١٣٤٦ی بەخۆوە دیوەو چەند جار لە دەورانی رێژیمی پاشایەتیو رێژیمی ئیسلامییدا کەوتۆتە بەر پەلاماری پۆلیسو هێزە سەرکوتکەرەکانو بە دەیانو سەدان تێکۆشەری کەوتوونەتە زیندانەوە کە زۆربەیان حوکمی قورسو تەنانەت ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە.

www.kurdistanukurd.com

حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو خەباتە قارەمانانەو پڕلە شانازی‌یەدا زیاتر لە پێنج هەزار کادرو ئەندامی شەهید بوون کە نیزیک ٢٥ کەسیان لە کادری رێبەری بوونو لە سەرووی هەمووشیانەوە ناوی سێ رێبەری پایەبەرز: پێشەوا قازی محەممەدو دوکتور قاسملووو دوکتور شەرەفکەندی دەدرەوشێنەوە.

لەپاش دەستپێکی پرۆسەی سەقەتی دروستکردنی دەوڵەت-نەتەوە لە ئێران دا ، دەسەڵاتی فەرمانڕەوا چ لە سەردەمی پاشایەتیو چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامی دا، هیچ کات ئامادە نەبووە هەنگاوێک بۆ چارەسەری پرسی نەتەوایەتیی کوردو نەتەوەکانی دیکەی نێو ئێران هەڵێنێتەوە. روانگەی تەواویەتخوازانەی دەسەڵاتی فەرمانڕەواو حاشاکردن لە فرەنەتەوەبوونی ئێرانو پرسی رەوای نەتەوایەتیی کورد، هۆکاری بەردەوامبوونی ئەو کێشەیە بووە.

مەسەلەی کورد لە ئێران دا بەردەوام نەک هەر لە لایەن دەسەڵاتی ناوەندی‌یەوە، بەلکوو لەلایەن ناسیۆنالیزمی ئێرانی لە دەرەوەی دەسەلاتی رەسمیو، تەنانەت لەلایەن بەشێک لە ئوپۆزیسیونی سەراسەریو رووناکبیرانی ئێرانیشەوە وەک مەسەلەیەکی نەتەوەیی حاشای لێکراوە. گرفتی ئەو روانگەیە لەوەدایە کە لەبری ئەوەی نێوەرۆکی نەتەوەیی مەسەلەی کوردو مافی ئەم گەلە بۆ بریاردان لە سەر چارەنووسی خۆی بکا بە بنەما، دەیهەوێ لە رێی چاونووقاندنو خۆگێلکردن لەو راستی یەوە، هەوڵ بۆ پاراستنی هێژێمونیی پێناسی نەتەوەی حاکم بدا. وەک تابۆراگرتنو بەبنەما وەرگرتنی تەواویەتی ئەرزیی ئێرانیش، شتێک نیە جگە لە ئامرازێک لە خزمەتی ئەو بیرە نادیموکراتیکو شۆڤینیستی‌یەدا.

هەر بەهۆی ئەو روانگە تەواویەتخوازانەی توێژی دەسەڵاتدارەوەیە کە تەنانەت باسی دێموکراسییش لە پێوەندی لەگەڵ پرسی نەتەوایەتی لە ئێران دا، خوێندنەوەیەکی چەواشەکارانەی بۆ دەکرێ. بزووتنەوەی کورد لە رەوتی

www.kurdistanukurd.com

خــۆی دا هەمیشـــە نـــەبوونی دیموکراســـیی بـــە هۆکـــارێکی گرینگـــی چارەســـەرنەکرانی مەســـەلەی کـــورد دانـــاوە. ئەزموونـــەکانی رابـــردوو دەری دەخـەن کـە نەتـەوەی کـورد بـەردەوام خوازیـاری چارەسـەری دیموکراتییانـەی مەسەلەی نەتەوەیی کـورد لـە رۆژهـەڵاتی کوردستان‌دا بـووە. بـەڵام بەداخـەوە لـەبـەر نـادیموکرات بـوونی دەسـەڵاتی زاڵ بەسـەر کوردسـتان دا، بـەردەوام ویسـتی ئاشـتیخوازانەی گـەلی کـورد بـە زمـانێکی نادیموکراتیـکو تێکـەڵ بـە زەبروزەنگ وەڵام دراوەتـەوە. نیـەتی ئاشتیخوازانەو ویستی کەڵکوەرگرتن لە دیالۆگـو وتـووێژ بۆچارەسـەری مەسـەلەی نەتەوایـەتیی کـورد لـە رۆژهـەڵاتی کوردســتان، یــان هــەر لــەلایــەن نوێنــەرانی دەســەڵاتی فــەرمانڕەواوە رەت کراوەتـەوە یـان وەک داوێـک بـۆ لـەنێوبردنی رێبـەرانی سیاسـیو لاوازکردنـی بزووتنەوەی کورد، کەڵکی لێوەرگیراوە.

ئـەزموونو رەوتی رووداوەکـان دەریـان خسـتوە کـە پڕۆژەی دروسـتکردنی دەوڵەت- نەتەوەی ئێرانی لـەسـەر بنـەمای کۆکردنـەوەی دەسـەڵات لـە ناوەنـدو حاشـاکردن لـە پێناسـی نەتـەوەکانی ئێـرانو سـەپاندنی پێناسـی نەتەوەیـەک بەسـەر هـەموو نەتـەوەکانی دیکـەدا، هـیچ کاتێـک جێـی نـەگرتوە. لـەئارادابوونی پرسـی نەتـەوەکان وەک گرینگتـرین پرسـی سیاسـی لـە ئێرانـی ئـەمرۆدا، بەڵگـەیـەکی حاشـاهەڵنەگری ئـەو راسـتی‌یەیـە. سـووربوون لەسـەر رەوتـی ناسیۆنالیزمی تەواویەتخوازی ئێرانییش کە هـەر لـە سـەرەتاوە بـە سـەقەتی لـە دایک بووە، شتێک نیە جگـە لـە هـەوڵێکی نابەرپرسانە بـە ئاقاری درێژەدان بـە سـەنتەرگەرایی‌یـەکی مێژوویـیو لـەسـەر حیسـابی لێڵکردنـی هـەرچی زیـاتری ئاسۆی پێکەوەژیانی داوتەڵەبانەی نەتەوەکانی نێو ئێران.

هەربۆیـە، لـە روانگـەی حیزبی دێمـوکراتی کوردسـتانەوە، لەبـەر رووناکـایی ئەو خاڵەی سەرەوەداو بە لەبەرچاوگرتنی ویستی لەمێژینەی نەتـەوەی کـوردو رەوتی سیاسیی ئێستای کوردستان، مەسەلەی نەتەوایەتیی کورد تـەنیا کاتێـک بەتـەواوی چارەسـەر دەکـرێ کـە رەوتـی سروشـتیی خـۆی ببـڕێو ویسـتی

www.kurdistanukurd.com

ئازادانەی نەتەوەی کورد بکا بە بنچینە. دەرەتانی پێکەوە ژیانی داخوازانەی نەتەوەکانی ئێرانیش – سەرەڕای ئەو مێژووە پڕ ستەمو کارەساتەی رابردوو – کاتێک دەڕەخسێ کە بێ ئەملاوئەولا رێزگرتن لە ئیرادەی سیاسیی نەتەوەکانی نێو ئێرانو یەک لەوان نەتەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان دا، بکرێ بە بنەمای چارەسەری پرسی نەتەوەیی بۆ داهاتووی ئێران.

نێوەرۆکی بەرنامەی حیزبی دیموکراتی کوردستان رەنگدانەوەی ویستی نەتەوەییو دیموکراتیکی خەڵکی کوردستانە. ئەندامانو لایەنگرانی حیزب دەبێ ئەم بەرنامەیە بەرنە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانو نێوەرۆکی بەندەکانی بۆ خەڵک شیبکەنەوە. هاورێیانی حیزبی لەگەڵ ئەوەی روونکردنەوەی بیروڕای حیزب لە سەر مەسەلە سیاسیو ئابووریو کۆمەڵایەتیو فەرهەنگییەکان بۆ کۆمەڵانی خەڵک بە ئەرکی خۆیان دەزانن، دەبێ لە پێناو پتەوکردنی هەرچی زیاتری پێوەندیی بەرینی حیزبو گەلو، گەشەدارترکردنی بواری دیموکراتییانەی بزووتنەوەی گەلەکەمان، بە سینگفراوانییەوە پێشوازی لە رەخنەو رێنوێنیو پێشنیاری ئەوانیش بکەن.

www.kurdistanukurd.com

فەسڵی یەکەم
ئامانجە گشتییەکان

ماددەی یەکەم: ئامانجو پرەنسیپە بنەڕەتییەکان

١. ئامـانجی حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتان وەدیهێنـانی مـافی دیـاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە.
٢. دروشــمی ســتراتیژیکی حیزبــی دێمــوکڕاتی کوردســتان دامەزرانــدنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدایە.
٣. حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتان یەکیـەتیی داخوازانـەو دادپەروەرانـەی نێـوان نەتـەوەکانی ئێـران بـە بـەردی بناغـەی دامەزرانـدنی ئێرانێکـی دێموکڕاتیکی فیدرال دەزانێ.
٤. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لەپێناوی وەدیهێنانی کۆمەڵگەیەکی ئازادو دێموکراتیک، پلورالیستو دادپەروەرانەدا تێدەکۆشێ.
٥. حیزبی دێمـوکڕاتی کوردسـتان بـاوەڕی بـە ئیـدەئالـەکانی ئاشـتیو مـافی مرۆڤو دۆستایەتیی نێوان گەلان هەیە.

فەسڵی دووهەم
بنەماکانی کۆماری کوردستان

ماددەی دووهەم: پێناسەی کۆماری کوردستان

کۆمـاری کوردسـتان پێکهاتەیـەکی نەتـەوەیی، دیمۆکراتیـکو کوردسـتانییە. بەو مانایە کە :

www.kurdistanukurd.com

١. دەسەڵاتێکی سیاسیی دێموکراتیکە کە لەلایەن کۆمەڵانی خەڵکەوە بڕیاری لە سەر دەدرێ‌و بەپێی ویستو ئیرادەی خەڵک بەڕێوە دەچێ.
٢. هێمای کۆتایی هێنان بە ستەم‌و بندەستی‌یەو نوێنگەی دەسەڵاتی نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە.
٣. مافەکانی هەموو کەمایەتی‌یە نەتەوەیی، ئێتنیکی، زمانی‌و ئایینی‌یەکانی نێو ئەو هەرێمە دەپارێزێ.

ماددەی سێهەم: چوارچێوەی جوغرافیایی

چوارچێوەی جوغرافیایی کۆماری کوردستان بە لەبەرچاوگرتنی هۆیەکانی جوغرافیایی‌و مێژوویی،و بەپێی ویستی زۆرینەی دانیشتووان دیاری دەکرێ.

ماددەی چوارەم: هێمای نەتەوەیی

١. کۆماری کوردستان خاوەنی قانوونی بنەڕەتی (قانون اساسی)و ئاڵاو سروودو جەژنی نەتەوەیی‌و زمانی ڕەسمیی خۆیەتی.
٢. ئاڵای دەوڵەتی فیدراڵ لە تەنیشت ئاڵای کوردستان لە دام‌و دەزگا ڕەسمییەکانی کۆماری کوردستان‌دا هەڵدەکرێ.

ماددەی پێنجەم: سیستمی دەسەڵات لە کۆماری کوردستان دا

دەسەڵات لە کۆماری کوردستان دا کە لە دەستووری هەرێمدا نەهادینە دەکرێ، لەسەر بنەمای ئەم پرەنسیپە گشتی‌یانەی خوارەوە پێک دێ‌و بەڕێوە دەچێ:

١. هەموو دەسەڵاتەکان بەشێوەی ڕاستەوخۆ یا ناڕاستەوخۆ لەلایەن خەڵکەوەو بەبێ هیچ جۆرە هەڵاواردنێکی ئێتنیکی، ئایینی، ڕەگەزی (جینسی)، کۆمەڵایەتی، ... هتد پێک دێن.

www.kurdistanukurd.com

٢. هەڵبژاردن بۆ ئەو دەسەڵاتانەی لەلایەن خەڵکەوە دیاری دەکرێن لەڕێگای دەنگدانی گشتیو نهێنیو راستەوخۆوەو بە دابین کردنی مافی یەکسانی هەڵبژاردنو هەڵبژێران بەڕێوە دەچێ.
٣. هاونیشتمانان هەلی یەکسانی دامەزران لە پۆستە حکوومەتییەکانیاندا پێ دەدرێ.
٤. کۆماری کوردستان مێکانیزمی تایبەتی بۆ بەشداریی ئەو گرووپانە لە دەسەڵاتدا لەبەر چاو دەگرێ کە بەشێوەی سروشتی لە حاڵەتی کەمایەتیدان.

ماددەی شەشەم: جیایی دەسەڵاتەکان

لە کۆماری کوردستان دا دەسەڵاتی قانوونداناو جێبەجێکردنو دادوەری لە یەکتر جیا دەکرێنەوە :

١. پارلمانی کوردستان بەرزترین ئورگانی قانووندانانی کۆماری کوردستانە.
٢. سەرۆکی کۆماری کوردستان لەلایەن خەڵکەوەو بۆ ماوەیەکی دیاریکراو هەڵدەبژێردرێ.
٣. حکوومەتی کۆماری کوردستان لەلایەن پارلەمانەوە دەنگی بۆ وەردەگیرێو لە بەرامبەر پارلماندا بەرپرسیارە.
٤. دەزگای دادوەری بە شێوەیەک دیاری دەکرێ کە سەربەخۆیی ئەو دەزگایە دەستەبەر بێ.

ماددەی حەوتەم: جیایی دین لە دەسەڵاتی سیاسی

١. لە کۆماری کوردستاندا دین لە دەسەڵاتی سیاسی جیایەو پێڕەوی لە پرەنسیپەکانی سێکولاریزم دەکرێ.
٢. هەموو دانیشتووانی کوردستان لە هەڵبژاردنو نیشاندانی ئایینو مەزهەبو بەڕێوەبردنی ڕێوشوێنە ئایینییەکانیاندا ئازادن.

www.kurdistanukurd.com

فەسلی سێهەم
یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێرانی فیدراڵدا

ماددەی هەشتەم: بنەماکانی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێران

١. حاکمییەتی کۆماریو دیموکراتیکو فیدراڵی لە بەڕێوەبەرایەتیی وڵاتدا دەتوانێ ببێتە دەستەبەری هاوپێوەندیو هاوپەیمانییەکی پتەوتر لەنێو نەتەوەکانی ئێرانداو زەمینەسازی پێکەوەژیانێکی داخوازانەو دادپەروەرانە لە ئێرانی دوارۆژدا.

٢. لە روانگەی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە یەکیەتیی نێوان نەتەوەکان لە ئێران بەستراوەتەوە بە جێبەجێکردنو بەردەوامبوون لەسەر ئەو پرەنسیپانەی خوارەوە :

- فرەنەتەوایەتی بنەمایەکی سەرەکیی قەوارەی سیاسیی سەرتاسەری بێ.
- هەر نەتەوەیەک لە بەڕێوەبردنی کاروباری تایبەت بە خۆیو هەرێمی خۆی لەڕێگای نوێنەرانی هەڵبژێراویەوە ئازادو سەربەست بێ.
- هەموو نەتەوەکان بە شێوەیەکی عادڵانە لە بەڕێوەبردنی کاروباری دەوڵەتی فیدراڵدا بەشدار بن.
- ئەسڵەکانی پێوەندیدار بە رەنگدانەوەی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێران دا جێبەجێ بکرێن.

ماددەی نۆهەم : رەنگدانەوەی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێران

رەنگدانەوەی نیهادیی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێراندا بەم شێوەیە :

www.kurdistanukurd.com

١. هێماکانی دەوڵەتی فیدراڵ‌و، پێکهاتەو بڕیارو بەرنامەکانی هەموو ئۆرگان‌و دامودەزگاکانی دەوڵەتی فیدراڵ دەبێ تەعبیر لە سەروەریی هاوبەشی قەوارەکانی نێو فێدراسیۆن بکەن.
٢. فێدراسیۆنی ئێران خاوەنی دوو ئەنجومەنی نوێنەران‌و نەتەوەکان دەبێ. ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەران بەپێی حەشیمەت هەڵدەبژێردرێن؛ ئەندامانی ئەنجومەنی نەتەوەکانیش بۆ هەر کام لە نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ بەقەدەر یەک دەبن.
٣. هیچ بڕیارێک کە پێوەندیی بە چارەنووسی نەتەوەکانی ئێرانەوە هەبێ بەبێ پەسند کران لەلایەن ئەنجومەنی نەتەوەکانەوە کاری پێ ناکرێ.
٤. ئەگەر بڕیارێک دژایەتیی لەگەڵ بەرژەوەندیی نەتەوەیی هەر یەک لە نەتەوەکان هەبێ، مافی ڤێتۆ بۆ نوێنەرانی ئەو نەتەوەیە لە ئەنجومەنی نەتەوەکان دا پارێزراو دەبێ.
٥. هەرکام لە نەتەوەکان ئەو مافەیان هەبێ کە لە رێگای ریفراندۆمەوە دەنگ بە مانەوە یان هاتنەدەر لەو یەکیەتی‌یەدا بدەن.
٦. دیوانی بەرزی فێدراڵ کە لە پسپۆرانی سەر بە هەموو نەتەوەو قەوارەکانی نێو فێدراسیۆن پێک دێ، پارێزگاری لە پرەنسیپە بنەڕەتییەکانی یەکیەتیی نەتەوەکان دەکاو کێشەکانی پێوەندیدار بە دابەشکردنی سەلاحییەتەکان چارەسەر دەکا.

www.kurdistanukurd.com

فەسڵی چوارەم
کۆماری کوردستانو دەوڵەتی فیدراڵ

ماددەی دەهەم: زمانی رەسمی

زمانی کوردی زمانی رەسمیی دامودەزگاکانی کۆماری کوردستانەو لە هەموو پلەکانی خوێندندا بەکار دەبرێ.

١. ئەو زمانەی بۆ نامەنووسینو پێوەندییە ئیدارییەکانی نێوان هەرێمەکانو دەوڵەتی فیدراڵ بڕیاری لەسەر دەدرێ، لە پۆلی چواری سەرەتایی بەرەو سەر دەخوێندرێ.

ماددەی یازدەهەم: دابەشکردنی سەلاحییەتەکان

١. بێجگە لە کاروباری پێوەندیی نێودەوڵەتی، سوپای فێدڕاڵ، دانانی بەرنامەی درێژخایەنی ئابووریو سیستمی دراوی کە لە سەلاحییەتی دەوڵەتی فیدراڵدان، بڕیاردانو بەرنامەدانان لە سەرجەم بوارەکانی دیکەدا لە سەلاحییەتی دامەزراوەکانی کۆماری کوردستاندایە.

٢. سیاسەتو بەرنامەکانی دەوڵەتی فیدراڵ بە لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندیو ویستی پێکهاتەکانی فێدراسیۆنو هەوڵدان بۆ قەرەبووکردنەوەی هەلاواردن (تەبعیز)ی رابردوو بەدژی نەتەوەکانی ئێران دیاری دەکرێنو دەبرێنە پێش. بەتایبەتی :

- سوپای فێدراڵ لە رووی پێکهاتەی هێزو فەرماندەییەوە رەنگدانەوەی فرەنەتەوایەتیو فرە هەرێمی لە ئێراندا دەبێو لە رووی کارکردیشەوە بەدژی بەرژەوەندیی رەوای نەتەوەکانی ئێران ناجووڵێتەوە.

- سیاسەتی دەرەوەی دەوڵەتی فیدراڵ رەنگدانەوەی مەوجوودییەتی سیاسیو نیهادیو، قازانجەکانی نەتەوەو پێکهاتەکانی ئێران دەبێ.

www.kurdistanukurd.com

کۆماری کوردستانو هەرێمەکانی دیکە بە هەماهەنگی لەگەڵ دەوڵەتی فیدراڵ مافی دامەزراندنو بردنە پێشی پێوەندیی دەرەوەیان لە بوارەکانی تایبەت بە خۆیاندا دەبێ.

ماددەی دوازدەهەم: دابین کردنی نەزمو هێمنی لە کوردستان

١. دابین کردنی هێمنیو نەزمی نێوخۆ لە کوردستان لە ئەستۆی هێزی پێشمەرگەو ئۆرگانە ئینتیزامییەکانی دیکەی کۆماری کوردستانە.
٢. سوپای فیدراڵ ئەرکی دیفاع لە پاراستنی سنوورەکانی وڵاتی لەسەر شانەو هەقی نیە دەست لە کاروباری نێوخۆیی وەربدا.

فەسڵی پێنجەم
پرەنسیپو ئەرکە گرینگەکانی کۆماری کوردستان

ماددەی سێزدەهەم: مافو ئازادییە گشتییەکان

١. هەموو ئەو مافو ئازادییانەی لە مەنشووری نێونەتەوەیی مافی مرۆڤ (واتە راگەیەندراوی جیهانیی مافی مرۆڤو هەردوو پەیمانی نەتەوە یەکگرتووەکان سەبارەت بە مافە مەدەنیو سیاسییەکانو، مافە ئابووریو کۆمەڵایەتیو فەرهەنگییەکان)دا هاتوون لە دەستوورو قانوونەکانی کۆماری کوردستاندا بەرەسمی دەناسرێن. حکوومەتی کۆماری کوردستان بەرپرسە لە جێبەجێکردنیانو هەڵێنانەوەی هەنگاوی موسبەت بۆ پاراستنو پەرەپێدانیان.
٢. لە هەرێمی کوردستان دا قانوون سەروەرە. هەموو تاکەکانی کۆمەڵ لە قانووندا و لە بەرامبەر قانووندا یەکسانن.

www.kurdistanukurd.com

ماددەی چواردەهەم : بووژانەوەی فەرهەنگی

حکوومەتی کۆماری کوردستان :

١. خوێندنی ئیجباری تا تەمەنی پازدە ساڵو خوێندنی بەخۆڕایی تا کۆتایی قۆناغی دواناوەندی دەستەبەر دەکا.
٢. هەنگاوی جیددی بۆ بنەبڕکردنی نەخوێندەواری لە کوردستان هەڵدێنێتەوە.
٣. لە سەرجەم قۆناغەکانی خوێندنداو بۆ هەموو چەشنەکانی پەروەردەو فێرکاری هەلی دەستڕاگەیشتنی کەسانی کەم دەرامەت بە خوێندنو فێربوون پێک دێنێ.
٤. بایەخ بە پەرەئەستاندنی کەلتوور لە کۆمەڵگەدا دەداو یارمەتیی کۆڕو کۆمەڵو ناوەندە ئەدەبیو هونەرییەکان بەتایبەتی لەبواری خزمەت بە زمانو ئەدەبو کەلەپووری کورددا دەکا.
٥. لە بەرنامەی فەرهەنگیو پەروەردەیی خۆیدا جێگەی شیاو بۆ پێویستییەکانی پێگەیاندنو گەشەکردنی منداڵانو لاوان تەرخان دەکا.

ماددەی پازدەهەم: پارێزگاریی کۆمەڵایەتی

حکوومەتی کۆماری کوردستان :

١. داهاتی گشتی بە جۆرێک دابەش دەکا کە یارمەتی بە بەرزکردنەوەی ئاستی ژیانی کەسانی کەمداهات بکا.
٢. سیستمی تەندروستیی گشتی پێش دەخاو کارئاسانی بۆ دەسڕاگەیشتنی خەڵک، بەتایبەتی کەسانی کەم دەرەتان، بە خزمەتە پزیشکیو دەرمانییەکان دەکا.

www.kurdistanukurd.com

٣. یارمەتی‌و پێڕاگەیشتنی کۆمەڵایەتی بەتایبەتی بۆ کەمئەندامان‌و بەساڵداچووان‌و بێکەسان بەمەبەستی دابینکردنی ژیانێکی ئاسایی لە نەزەر دەگرێ.
٤. هەلی کار بۆ هەمووان پێک دێنێ.
٥. قانوونی کار بە جۆرێک پەسند دەکاو جێبەجێی دەکا کە ستانداردە نێونەتەوەیی‌یەکانی پێوەندیدار بە مافی کرێکاران‌و زەحمەتکێشان بەتایبەتی سنووردارکردنی سەعاتی کارو قەدەغەکردنی کاری منداڵان‌و مەرەخەسیی بە مووچەوەی دایکایەتی بگرێتە خۆی.
٦. پلانی چڕو پڕ بۆ خەبات بەدژی هێندێک پەتای کۆمەڵایەتی وەک ئیعتیادو توندوتیژیی ناموسی بەڕێوە دەبا.

ماددەی شازدەهەم : گەشەسەندنی ئابووری

١. حکوومەتی کۆماری کوردستان بۆ هێنانەدەری کوردستان لە بەجێماویی ئابووری‌و هەنگاونان بۆ بەپیشەسازی کردنی تێدەکۆشێ. بۆ ئەو مەبەستەش هەردوو کەرتی گشتی‌و کەرتی تایبەت بە جۆرێک رێک دەخا کە ببێتە مایەی هاندانی وەبەرهێنانی نێوخۆیی‌و دەرەکی‌و پەرەپێدانی بازرگانیی راستەوخۆی هەرێم‌و مۆدێرنیزە کردنی کشتوکاڵ‌و بووژانەوەی گەشتوگوزارو کەڵک وەرگرتنی کارناسانە لە سەرچاوە سرووشتییەکان‌و دۆزینەوەی خەلاقییەتە ئابوورییەکانی تایبەت بە کۆمەڵگەی کوردەواری.
٢. سیاسەتی مڵکدارێتیی زەوی‌و زار بە چەشنێک رێک دەخا کە هەم قازانجی جووتیاران‌و هەم پێویستییەکانی پێشکەوتنی کشتوکاڵ‌و ئاژەڵداری دابین بکرێن.

www.kurdistanukurd.com

ماددەی حەڤدەهەم : سۆسیالیزمی دیموكراتیک

حكوومەتی كۆماری كوردستان بە لەبەرچاوگرتنی بایەخەكانی سۆسیالیزمی دیموكراتیک بنەماكانی كۆمەڵگەیەكی لە باری ئابووریەوە ئازادو پێشكەوتوو،و لەباری كۆمەڵایەتییەوە ئاسوودەو دادپەروەر، بنیات دەنێ. لەم كۆمەڵگەیەدا كە بایەخەكانی سۆسیالیزمی دیموكراتیک پەیڕەو دەكرێن :

١. بەرژەوەندیی گشتیی خەڵک ئامانجی سەرەكییە.
٢. جەوهەری دیموكراتیكی ئەم سیستەمە لەوەدایە كە پێكهاتنی لە پرۆسەی ریفۆرمدا بە شێوازێكی دیموكراتیكو بە بەشداریی هەموو چینو توێژەكانی نێو كۆمەڵگە دێتەدی.
٣. جەوهەری دادپەروەرانەی سۆسیالیزمی دیموكراتیک لەوەدایە كە هەوڵ دەدرێ مەودای ئابووریو كۆمەڵایەتیی نێوان چینەكان كەم بكرێتەوەو یارمەتی بە دابینكردنی هاوسەنگییەكی رێژەیی لەنێوان چینو توێژەكانی كۆمەڵگەدا بكرێ.
٤. سیستمی بازاڕی ئازاد لەلایەن دەسەڵاتی سیاسیو دیموكراتیكی خەڵكەوە چاوەدێری دەكرێ.
٥. سیاسەتی حكوومەت لەپێوەندی لەگەڵ كەرتی گشتیو كەرتی تایبەتدا لە رووی پێویستیی خۆگونجاندن لەگەڵ هەلومەرجی تایبەتیی وڵاتو رەچاوكردنی قازانجی نەتەوەیی دیاری دەكرێن.

ماددەی هەژدەهەم: یەكسانیی ژنو پیاو

١. حكوومەتی كۆماری كوردستان بە لەبەرچاوگرتنی بەندەكانی پەیمانی نێونەتەوەیی بۆ نەهێشتنی هەر جۆرە هەڵاواردنێک بەدژی ژنان، دابینكردنی یەكسانیی ژنانو پیاوان لەنێو خێزانو لە كۆمەڵدا،و لە مەیدانی كارو دەسەڵاتو بەگشتی لە هەموو بوارەكانی ژیانی سیاسیو كۆمەڵایەتیو فەرهەنگیو ئابووریدا، بە ئەركێكی گرینگی خۆی دادەنێو بەرنامەی چڕوپڕ لەو پێوەندییەدا دادەڕێژێو بەڕێوەی دەبا.

www.kurdistanukurd.com

٢. کەڵک وەرگرتن لە مێکانیزمەکانی تەبعیزی موسبەت وەک سیستمی کۆتا لە هەڵبژاردنی پارلمان‌داو دیاریکردنی ڕێژەیەکی گونجاو لە پۆستە بەڕێوەبەرییەکان‌دا بۆ ژنان یەکێک لە ڕێگاکانی گەیشتن بەو ئامانجە دەبێ.

ماددەی نۆزدەهەم: کۆمەڵگەی مەدەنی

کۆماری کوردستان گەشەسەندنی کۆمەڵگەی مەدەنی لە کوردستاندا وەک یەکێک لە ئامرازەکانی باش حوکمڕانی لە هەردوو بەستێنی بەشداریی سیاسیو گەشەسەندنی مرۆییدا چاو لێدەکا. هەربۆیە یارمەتی بە گەشەسەندنی دامەزراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی دەکاو لە بڵاوکردنەوەی فەرهەنگی یەکتر تەحەممول کردنو نەهێشتنی هەموو چەشنەکانی دەمارگرژیی سیاسیو کۆمەڵایەتیدا پشتیان پێ دەبەستێ.

ماددەی بیستەم : ژینگەپارێزی

١. پارێزگاری لە سروشتی کوردستان لە ئەرکەکانی کۆماری کوردستانە.
٢. حکوومەت لە هەموو پرۆژەیەکدا کە کاریگەریی لەسەر ژینگە هەبێ بەتایبەتی لەبواری گەشەکردنو وەبەرهێنان‌دا لایەنی ژینگەپارێزی وەک پارامێترێکی بنەڕەتی لەبەرچاو دەگرێ.

www.kurdistanukurd.com

فەسلی شەشەم
سیاسەت بەرامبەر بە بەشەکانی دیکەی کوردستان

ماددەی بیستو یەکەم: روانگەی کۆماری کوردستان بەرامبەر بە بەشەکانی دیکەی کوردستان

کۆماری کوردستان :

١. گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستانو کورد لە هەر شوێنێک بێ بە ئەندامی یەک نەتەوە دەناسێ.
٢. لە خەباتی رەوای نەتەوەی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان بۆ دابینکردنی مافو ئازادیيە نەتەوایەتیيەکانی پشتیوانی دەکا.
٣. پەنای سیاسی بەو کوردانە دەدا کە بە هۆی خەباتی رزگاریخوازانەوە لە بەشەکانی دیکەی کوردستان دەکەونە بەر مەترسیو ناچار دەبن وڵاتەکەیان بەجێ بێڵن.
٤. پێوەندیی رەسمی لەبواری سیاسیو بازرگانیو فەرهەنگیو زانستیدا لەگەڵ ئەو بەشانەی کوردستاندا دادەمەزرێنێ کە بە مافە نەتەوایەتیيەکانیان گەیشتوون.

www.kurdistanukurd.com

www.kurdistanukurd.com

پێڕەوی نێوخۆی

حیزبی دێموکراتی کوردستان

www.kurdistanukurd.com

فەسڵی یەکەم
پێناسەی حیزب

ماددەی یەکەم: ناوی حیزب، "حیزبی دێموکڕاتی کوردستان"ە.

ماددەی دووهەم: حیزبی دیموکراتی کوردستان، حیزبێکی رزگاریخوازی نەتەوەییو دێموکراتە کە وڵاتپارێزانو ئازادیخوازانی رۆژهەڵاتی کوردستان لە ریزەکانی خۆی دا کۆدەکاتەوە.

ماددەی سێهەم : حیزبی دێموکراتی کوردستان حیزبێکی سێکولارەو بڕوای بە جیایی دین لە دەسەڵاتی سیاسی هەیە.

ماددەی چوارەم: حیزبی دیموکراتی کوردستان باوەڕی بە پلۆرالیزمی سیاسی هەیە.

فەسڵی دووهەم
ئەندامەتیی حیزب

ماددەی پێنجەم: مەرجەکانی بوون بە ئەندام

هەموو دانیشتوویەکی رۆژهەڵاتی کوردستانو هەموو کوردێکی رۆژهەڵاتی کوردستان دەتوانێ ببێتە ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان، بە مەرجێک:

١. تەمەنی لە ١٨ساڵ کەمتر نەبێ.

www.kurdistanukurd.com

٢. بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزب پەسند بكا.
٣. مرۆڤێكی خۆشناوو وڵاتپارێز بێ.

ماددەی شەشەم: شێوەی وەرگرتنی ئەندام

بۆ ئەوەی كەسێك بە ئەندام وەربگیرێ پێویستە:

١. دوو ئەندامی حیزب بیناسێنن.
٢. لانیكەم شەش مانگ لەژێر تاقیكردنەوەدا بێ.
٣. ئەندامی حیزبو رێكخراوێكی سیاسیی دیكە نەبێ.
٤. لەلایەن زۆربەی ئەندامانی شانەیەكی حیزبی یان ئۆرگانێكی سەرەوەترەوە بە ئەندام وەربگیرێ.

فەسڵی سێیەم
ئەركو مافەكانی ئەندام

ماددەی حەوتەم: ئەركەكانی ئەندامی حیزب

ئەركی ئەندامی حیزبە كە:

١. بۆ وەدیهێنانی ئامانجەكانی حیزب كە لە بەرنامەدا هاتوون تێبكۆشێ.
٢. بۆ پاراستنی یەكیەتیی سیاسیو تەشكیلاتیی حیزب هەوڵ بدا.
٣. بەپێی پێڕەوی نێوخۆ پەیڕەوی دیسیپلینی حیزبی بێ.
٤. لە یەكێك لە ئۆرگانەكانی حیزبدا تێبكۆشێو لە كۆبوونەوە پێوەندیدارەكانیدا بەشدار بێ.
٥. نهێنییەكانی حیزب بپارێزێ.

www.kurdistanukurd.com

٧. پلەی زانیاریی خۆی بەرێتە سەرێ.
٨. سیاسەتی حیزب بەرێتە نێو کۆمەلانی خەلکو پێوەندی لەگەل ئەوان بەهێز بکاو لە بیروڕاو ئەزموونی ئەوان کەلک وەربگرێ.
٩. هەقی ئەندامەتی بدا.

ماددەی هەشتەم: مافەکانی ئەندامی حیزب

ئەندامی حیزب مافی ئەوەی هەیە کە :

١. بە ئەندام یان بەرپرسی هەر کام لە ئۆرگانەکانی حیزب هەلبژێردرێ یان دیاری بکرێ.
٢. لە نێوخۆی حیزبداو لە کۆبوونەوەی پێوەندیداردا راشکاوانە لە هەموو ئەندامێک یا ئۆرگانێک رەخنە بگرێ.
٣. لە رێگای تەشکیلاتی‌یەوە رەخنەو پێشنیارو پرسیارو بیروڕای خۆی ئاراستەی هەر ئۆرگانێکی حیزب بکا.
٤. سیاسەتی حیزب بخاتە ژێر پرسیارو پێشنیاری گۆڕینی بکا.
٥. لە هەموو ئۆرگانێک لەلای ئۆرگانی سەرەوەتر شکایەت بکا.
٦. لە هەر کۆبوونەوەیەکی ئۆرگانی خۆیدا کە تێکۆشانی حیزبی‌و سیاسیی ئەو هەلسەنگێنێ‌و بیهەوێ بڕیاری لەسەر بدا، بەشدار بێ.

ماددەی نۆهەم: سزادانی ئەندام

١. ئەو کەسانەی ئەرکی خۆیان بەجێ ناگەیەنن یان بەپێچەوانەی پێڕەوی نێوخۆی حیزب دەجوولێنەوە یان کردەوەیەک ئەنجام دەدەن کە زیان بە ئیعتیباری حیزب دەگەیەنێ، بەپێی رادەی سەرپێچی‌یەکەیان سزا دەدرێن. سزای حیزبی بریتی‌یە لە:

www.kurdistanukurd.com

- سەرکۆنە بە دەم
- سەرکۆنە بە نووسراو
- ئەستاندنەوەی لێپرسراوی
- هەڵپەساردن
- دەرکردن لە حیزب

٢. سزای حیزبی لەلایەن ڕێکخراوی حیزبیی هەر ئەندامێکەوە بە زۆرینەی دەنگ دیاری دەکرێ.

٣. مەبەست لە سزای حیزبی، ڕێنوێنیی ئەندامەو تەنیا ئەو کاتە ئەندام سزا دەدرێ کە ڕێگای دیکە وەک ڕەخنەو ئامۆژگاری لە چاککردنی ئاکاری ئەودا کاریگەر نەبووبێ.

٤. ئەندامی دەرکراو مافی ئەوەی هەیە لە ئۆرگانی سەرەوەتر داوای پێداچوونەوە بکاو دەتوانێ ئەو داوایە بۆ کۆنگرەش بنێرێ.

٥. درێژترین ماوەی هەڵپەساردن ساڵێکە. ئەندامی هەڵپەسێردراو پاش ماوەی هەڵپەساردن رابردووی حیزبیی بۆ لەبەر چاو دەگیرێو بەگوێرەی نەزەری ئۆرگانی خۆی بەرپرسایەتیی پێدەدرێ.

فەسڵی چوارەم
پێکهاتەی ڕێکخراوەیی حیزب

ماددەی دەهەم: بنەمای قەوارەو کاری ئۆرگانەکانی حیزب

١. ئەسڵە بنەڕەتییەکانی دارشتنی قەوارەی حیزب ئەمانەی خوارەوەن:

- هەموو ئورگانەکانی حیزب لە خوارێ ڕا بۆ سەرێ هەڵدەبژێردرێن.
- ئۆرگانەکانی حیزب بە ڕێکوپێکی ڕاپۆرتی تێکۆشانی خۆیان هەم بەو ئەندامانە کە هەڵیان بژاردوونو هەم بە ئۆرگانی سەرەوەتر دەدەنەوە.

www.kurdistanukurd.com

- بڕیاری ئۆرگانی سەرەوەتر لەلایەن ئۆرگانی خوارەوەترەوە جێبەجێ دەکرێ.
- لەنێو حیزب دا بۆ هەموو ئەندامان بەبێ جیاوازییەک دیسیپلین هەیە.
- لە ئۆرگانەکانی حیزب دا بڕیار بە شێوەی بەکۆمەڵو بە زۆرینەی دەنگ دەدرێ.
- تاکپەرستیو سەرەڕۆیی لە هیچ پلەیەکی تەشکیلاتیدا ڕێگای پێنادرێو لێپرسینەوەی لەسەر دەکرێ.
- زانیاریی پێویست سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ لە بوارەکانی نێوخۆیی تەشکیلات، پەیوەندییەکانو مەسەلە سیاسییەکان، بە شیوەیەکی سیستماتیک لەنێو حیزبدا بڵاو دەکرێتەوە.

٢. لە حیزبدا بوونی گرووپو فراکسیۆنی ئاشکرای فیکریو سیاسی بە رەسمی دەناسرێو هەموو گرووپێک هەقی هەیە بیروبۆچوونی خۆی لەنێو تەشکیلاتی حیزبدا دەرببڕێ.

تێبینی : هەر چەشنە دەستەبەندییەکی نهێنی قەدەغەیەو سزای لەسەرە.

ماددەی یازدەهەم: ڕێکخراوەکانی حیزب

١. بناخەی ڕێکخراوی حیزب شانەیە. ژمارەی ئەندامانی شانە نابێ لە سێ کەس کەمتر بێ.

٢. ڕێکخراوەکانی حیزب بەهۆی کومیتەی دێ، گەڕەک، شار، ناوچە، شارستانو ناوەندەوە بەڕێوە دەبرێن.

٣. ئەرکی شانەو کومیتەکانی دێ، گەڕەک، شار، ناوچە، شارستانو ناوەند بردنی سیاسەتی حیزب بۆ نێو کۆمەڵانی خەڵکو جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی کۆمیتەی ناوەندیو ئورگانە بەرپرسەکانی پێوەندیدارو بەڕێوەبردنی کاروباری حیزبییە.

www.kurdistanukurd.com

٤. كۆميتـەی هـەر ڕێكخراوێک لەلايـەن ئەنـدامانی ئـەو ڕێكخـراوە يـان نوێنەرانی ئەوانەوە هەڵدەبژێردرێ.
٥. بەرزترين ئۆرگانی هـەر ڕێكخراوێک كۆنفرانسـی ئـەو ڕێكخراوەيە كە هـەر دوو سـاڵ جارێـک لـە ئەنـدامانی حيزبيـی ئـەو ڕێكخـراوە يـان نوێنەرانيان پێک دێ.
٦. ڕێكخراوەكـانی حيـزب لـە مەڵبەنـدی چـالاكيی خۆيـاندا دەتـوانن بەرنامەو پلانی كاری تايبەت بە خۆيان دابڕێژن.

تێبينی:

- لە هەلومەرجی تايبەتيدا كوميتەی ناوەندی دەتوانێ شێوەی گونجاوی ديكە بۆ ڕێكخراوی حيزب پەسند بكا.
- ڕێكخراوەكـانی حيـزب لـە دەرەوەی كوردسـتان بـەگوێرەی ئاييننامەيـەكی تايبـەتو گونجاو كە بـە پەسـندی كوميتـەی ناوەنـدی دەگا، بەڕێوە دەچن.

فەسڵی پێنجەم
ئۆرگانەكانی بەڕێوەبەريی حيزب

ماددەی دوازدەهەم: كۆنگرەی حيزب

١. كۆنگرە بەرزترين ئۆرگانی حيزبە كە هـەر چوار سـاڵ جارێک لـە ئەنـدامانی ئەسـڵیو جێگـرو ڕاوێژكـارانی كۆميتـەی ناوەنـدی،و ڕاوێژكـارانی دەفتـەری سياسـی،و ئەنـدامانی كۆميسـيۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حيزب،و بەرادەيەک كە كۆميتەی ناوەندی دياريی دەكا لە نوێنەرانی ئەندامانی ديكەی حيزب پێک دێ.

www.kurdistanukurd.com

٢. کونگرەی نائاسایی لە سەر داخوازی کۆمیتەی ناوەندی، یان دوو لە سێی کۆمیسیۆن‌و کۆمیتەکانی سەر بە کۆمیتەی ناوەندی پێک دێ.

ماددەی سێزدەهەم: ئەرکو دەسەڵاتی کۆنگرە

کۆنگرەی حیزب :

١. ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی هەڵدەسەنگێنی‌و بڕیاری لەسەر دەدا.
٢. ڕێبازی گشتی، ستراتیژی‌و تاکتیکیی حیزب دیاری دەکا.
٣. بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزب بەپێی پێویست دەسکاری‌و پەسند دەکا.
٤. ئەندامانی ئەسڵی‌و جێگری کۆمیتەی ناوەندیی حیزب‌و ئەندامانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب لەنێو ئەندامانی کۆنگرەدا هەڵدەبژێرێ.

تێبینی:

- کۆمیتەی ناوەندیی حیزب مافی ئەوەی هەیە ئەوپەڕەکەی بە ئەندازەی یەک لە چواری ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیی خۆی، لە ئەندامانی حیزب ڕاستەوخۆو بە مافی دەنگدانەوە لە کۆنگرەدا بەشدار بکا.
- کەسانێک دەتوانن ببنە ئەندام یان جێگری کۆمیتەی ناوەندی کە هەر نەبێ سێ ساڵ رابردووی ئەندامەتیی چالاکانەیان لە ڕێکخراوێکی حیزبدا هەبێ.
- ڕێژەی نوێنەرانی هەر ڕێکخراوێکی حیزبی بۆ کۆنگرە بەپێی ژمارەی ئەندامانی ئەو ریکخراوە دیاری دەکرێ، بەمەرجێک لانیکەم دوو لەسەر سێی ئەندامانی ڕێکخراوەکە لە کۆنفرانس بۆ کۆنگرەدا بەشدار بن. لە غەیری ئەوەدا، ژمارەی بەشدارانی کۆنفڕانسەکە دەکرێتە بنەما.

www.kurdistanukurd.com

ماددەی چاردەهەم: کۆنفرانسی حیزب

١. کۆنفرانسی حیزب لەکاتێک دا دەبەسترێ کە:
- دەرەتانی بەستنی کۆنگرە نەبێ.
- گیروگرفتێکی وا هاتبێتە پێش کە کۆمیتەی ناوەندی نەتوانێ چارەسەری بکا.

٢. لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا کۆنفرانس سەلاحییەتی کۆنگرەی هەیە.

٣. کۆنفرانس لە ئەندامانی ئەسڵی، جێگرو راوێژکارانی کومیتەی ناوەندی، ئەندامانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب، نوێنەرانی کۆمیتەکانی شارستانو ناوەند، کۆمیتەو کومیسیۆنەکانی سەر بە دەفتەری سیاسیو کۆمیتەی بەرێوەبەریی کاروباری حیزب لە دەرەوەی کوردستان پێک دێ.

٤. رادەی نوێنەرانی ئەو کۆمیتەو کۆمیسیۆنانە لەلایەن کۆمیتەی ناوەندییەوە دیاری دەکرێ، بە مەرجێک ژمارەی نوێنەرانی هەڵبژێراو لە ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیو جێگرو راوێژکارانی کومیتەی ناوەندی و ئەندامانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری زیاتر بێ.

ماددەی پازدەهەم : راپرسی

١. راپرسی لە حیزبدا لە کاتێکدا بەرێوە دەچێ کە :
- پرسێکی گرینگی چارەنووسساز بێتە پێش کە کۆمیتەی ناوەندی نەیهەوێ بە تەنیا بریاری لەسەر بدا.
- هەر نەبێ دوو لە سێی ئەندامانی کومیتەی ناوەندی خوازیاری راپرسی بن.

٢. لەو حاڵەتەدا کومیتەی ناوەندی بەرپرسە کە لە زووترین کات دا (ئەوپەڕەکەی مانگێک) کۆمیتەیەک بۆ جێبەجێکردنی ئەو راپرسییە لە نوێنەرانی رێکخراوەکانو ئۆرگانەکانی بەرێوەبەریی حیزب پێک بێنێ.

www.kurdistanukurd.com

تێبینی:

- یەک لە سێی ئەندامانی کۆمیتەی جێبەجێکردنی راپرسی لە نوێنەرانی کۆمیتەی ناوەندیو یەک لە سێی لە نوێنەرانی کۆمیتەی کاروباری حیزب لە دەرەوەی کوردستانو یەک لە سێی لە نوێنەرانی کۆمیسیۆنەکانی سەر بە دەفتەری سیاسی دەبن.
- ئەم کۆمیتەیە لە ئامادەکردنی پرسیارەکانی راپرسی، شێوەی بەجێگەیاندنیو راگەیاندنی ئاکامەکەی بەرپرسە.
- پرسیارەکانی راپرسی دەبێ بە پەسندی کومیتەی ناوەندی بگەن.

ماددەی شازدەهەم: کۆمیتەی ناوەندی

١. لە ماوەی نێوان دوو کۆنگرەدا کۆمیتەی ناوەندی بەرزترین ئۆرگانی حیزبەو کاروباری حیزب بەڕێوە دەبا.

٢. ئەرکو دەسەڵاتی کومیتەی ناوەندی بەم جۆرەیە:

- سکرتیری گشتیی حیزبو دەفتەری سیاسیو جێگری سکرتێر هەڵدەبژێرێ.
- بەرپرسی چاوەدێریو بڕیاردان لەسەر سیاسەتی گشتیی حیزب لە چوارچێوەی پەسندکراوەکانی کۆنگرە دایە.
- بەرپرسی گشتیی داهاتو دەرکەوتی حیزبەو رادەی حەقی ئەندامەتیی ئەندامانی حیزب دیاری دەکا.
- لانیکەم ساڵی چوار جار کۆ دەبێتەوە. ئەندامانی جێگرو راوێژکارانی کۆمیتەی ناوەندی لە کۆبوونەوەکانی کومیتەی ناوەندی دا بەشدار دەبنو دەنگی مەشوەرەتییان هەیە.

www.kurdistanukurd.com

- ئامادەکاری بۆ پێکهێنانی کۆنگرەو شێوەی هەڵبژاردنی کۆمیتەی ناوەندی (کە لە کۆنگرەدا بڕیاری لەسەر دەدرێ) دەکا.

تێبینی :

- کۆمیتەی ناوەندی دەتوانێ هەتا نیوەی ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیی خۆی لە بواری دیاریکراوی شارەزایەتی‌دا راوێژکار بۆ خۆی هەڵبژێرێ.
- کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندی بە بەشداریی لانیکەم دوو لە سێی ئەندامانی ئەسڵی فەرمی دەبن.
- بڕیارەکانی کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندی وەختێک قەتعی دەبن کە زیاتر لە نیوەی هەموو ئەندامانی ئەسڵی، یان دوو لە سێی ئەندامانی ئەسڵیی بەشدار لە کۆبوونەوەکەدا دەنگیان بۆ بدەن.
- کۆمیتەی ناوەندی هەقی هەیە لە کارەکانی سکرتێری گشتی‌و ئەندامانی دەفتەری سیاسی بکۆڵێتەوەو لێپرسینەوەیان لێ بکا.
- لە حاڵەتێکدا کە تەرمیمی کۆمیتەی ناوەندی پێویست بێ، ئەو کارە بە هەڵبژاردنی یەک یا چەند جێگر بە ئەندامی ئەسڵیی کۆمیتەی ناوەندی ئەنجام دەدرێ.
- هیچ کەس زیاتر لە دوو دەورەی بە دوای یەک دا وەک سکرتێری گشتی هەڵنابژێردرێ.

ماددەی حەڤدەهەم: دەفتەری سیاسی

١. دەفتەری سیاسیی حیزب لە سکرتێری گشتی‌و ژمارەیەک ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پێک دێ کە کۆمیتەی ناوەندی بڕیاری لەسەر دەدا.

www.kurdistanukurd.com

٢. ئەرکەکانی دەفتەری سیاسی ئەمانەی خوارەوەن :
- لە ماوەی نێوان دوو کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیدا بەرپرسی جێبەجێکردنی بڕیارەکانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبە.
- لە چوارچێوەی سیاسەتی گشتیی حیزبدا هەڵوێستو روانگەکانی حیزب دیاری دەکاو رایاندەگەیەنێ.
- کاروباری کۆمیسیۆنەکان لە کۆبونەوەکانی خۆی دا تاوتوێ دەکاو بریاری پێویستیان لەسەر دەدا.
- کۆبوونەوەکانی خۆی بە پێی پێویست پێک دێنێو راپۆرتی تێکۆشانی خۆی دەداتەوە بە کۆمیتەی ناوەندی.

٣. دەفتەری سیاسی دەتوانێ بەپێی پێویستو بە پەسندی کۆمیتەی ناوەندی هەتا پێنج کەس وەک راوێژکار بۆخۆی دیاری بکا.

تێبینی :
- ئەو مەسەلانەی پێوەندییان بە هەموو حیزبەوە هەیە دەبێ لە کۆمیتەی ناوەندیدا باسیان لێ بکرێو بڕیاریان لەسەر بدرێ.
- بڕیارِ پێوەندیی بە هەر کۆمیسیونێکەوە هەبێ پێویستە بە بەشداریی بەرپرسی ئەو کۆمیسیۆنە بێتە بەرباسو پەسند بکرێ.

ماددەی هەژدەهەم : سکرتێری گشتیی حیزب

١. سکرتێری گشتیی حیزب :
- وتەبێژی رەسمیی حیزب بەرووی دەرەوەی حیزبدایە.
- بەرپرسی گشتیی پێوەندییەکانی دەرەوەی حیزبە.
- هەماهەنگی لەنێوان ئۆرگانەکانی بەرێوەبەریی حیزبدا پێک دێنێ.

٢. لە غیابی سکرتێری گشتیدا جێگری سکرتێر ئەرکەکانی جێبەجێ دەکا.

www.kurdistanukurd.com

ماددەی نۆزدەهەم: کۆمیسیۆنەکانی کاری حیزب

١. کۆمیسیونەکانی کاری حیزب بەپێی لێکدانەوەو پەسندی کۆمیتەی ناوەندی دیاری دەکرێن.
٢. ئەم کۆمیسیۆنانە بەپێی ستراتیژیی درێژخایەنو پلانی کاری ساڵانەو چەند ساڵەی خۆیان کە لە کۆمیتەی ناوەندیدا دەنگیان بۆ وەردەگیرێ، کار دەکەن.
٣. هەر یەک لەم کۆمیسیۆنانە لە چوارچێوەی ئاییننامەدا لە بەجێگەیاندنی ستراتیژیو پلانی کارو بڕیاری ڕۆژانە لە کاری خۆیان دا سەربەخۆن.

فەسڵی شەشەم
کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب

ماددەی بیستەم : کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب لە کەسانی شارەزای بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزب لەلایەن کۆنگرەوە هەڵدەبژێردرێ.

ماددەی بیستویەکەم : ئەرکو سەلاحییەتەکانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری ئەمانەن :

١. چاوەدێری بەسەر بەڕێوەچوونی پێڕەوی نێوخۆ لە ڕێکخراوەکانی حیزبدا دەکا.

www.kurdistanukurd.com

2. لە ڕێگای نوێنەرانیەوە بەشداری کۆنفرانسەکانی حیزب دەبیو لەسەر سەلاحییەتی کۆنفرانسەکانو دروستیی هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەکانو نوێنەرانی کۆنگرە نەزەر دەدا.
3. بە شکایەتی ئەندامانی هەڵپەسێردراو یان دەرکراو ڕادەگاو ئەگەر سزاکەیانی بەپێچەوانەی پێڕەوی نێوخۆ زانی، پێشنیاری هەڵوەشاندنەوەی دەدا.

تێبینی :

1. کۆمیسیۆنی پارێزگاری کاری بەسەر مەسایلی ئیجرایی حیزبەوە نیە.
2. کۆمیسیۆن لە سزای ئیداری یان سزای پێشمەرگایەتی ناکۆڵێتەوەو تەنیا کاری بە سزای حیزبی‌یە.
3. کۆمیسیۆن نەزەرو پێشنیارەکانی بۆ پەسند کردن دەداتەوە بە کۆمیتەی ناوەندی.

فەسڵی حەوتەم
داهاتی حیزب

ماددەی بیستو دووەم: سەرچاوەی داهاتی حیزب

داهاتی حیزب بریتی‌یە لە :

1. هەقی ئەندامەتیی ئەندامانی حیزب.
2. یارمەتیی ئەندامانو لایەنگرانو دۆستانی حیزب.
3. دەسکەوتی پرۆژەو وەبەرهێنان.

www.kurdistanukurd.com

فەسڵی هەشتەم
چەند پرەنسیپی گشتی

- سیستمی کارو چالاکیو کۆبوونەوەو کۆنفرانسەکانی حیزب بە شێوەی دینامیکو بە بەرنامەو پلانی نووسراوەوە بەڕێوە دەچێ. هەموو تەشکیلاتو ئۆرگانو تیمەکانی کاری حیزب پرۆگرامو پلانی کاری خۆیان دەبێو جێبەجێی دەکەن.
- بە مەبەستی بایەخدان بە رۆڵی ژنان لە ریزەکانی حیزبدا، دەبێ گرنگییەکی زۆر بە پەروەردەو پێگەیاندنیان بدرێ بۆ ئەوەی دەرەتانی تواناسازیی پێویستیان بۆ بەڕێوەبردنی کار لە بەشە جۆراوجۆرەکانی تێکۆشانی حیزبدا بۆ برەخسێندرێ. هەروەها دەبێ میکانیزمی گونجاو بە مەبەستی بەشداریی ژنان لە رێبەرایەتیی حیزبو ئۆرگانە بەڕێوەبەرییەکانی دیکەی حیزبدا لەبەرچاو بگیرێو لە پرەنسیپی "هەڵاواردنی پۆزەتیڤ"یش کەڵک وەربگیرێ.

www.kurdistanukurd.com

له بڵاوکراوەکانی ناوەندی ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان
جۆزەردانی ١٣٩٠

www.kurdistanukurd.com